

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Uttalelse - UiT Norges arktiske universitet

Status	Innsendt til Norges forskningsråd Innsendt og bekreftet av instansen via: tanja.larssen@uit.no
Innsendt av	Tanja Larssen
Innsenders e-post:	tanja.larssen@uit.no
Innsendt dato	01.09.2021
Hvilket universitet eller høyskole?:	UiT Norges arktiske universitet Universitet / Høyskole (Offentlig)
Stilling	Rådgiver - Åpen vitenskap og Cristin

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele universitetet eller høyskolen.

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Avsender: Norges forskningsråd

1. 1. INNLEDNING

På vegne av Kunnskapsdepartementet har Forskningsrådet og UNIT nedsatt et utvalg som har fått i oppdrag å utrede rettighets- og lisensspørsmål knyttet til deling av datasett fra forskning. Forskningsrådet er sekretariat for utvalget. I fjor høst leverte utvalget et notat til Kunnskapsdepartementet som beskriver prinsipielle spørsmål de mener bør behandles videre, hvilke strukturelle endringer som bør vurderes for at Norge skal oppnå mer deling og gjenbruk av forskningsdata, og hvilke lovverk som berører disse problemstillingene. Basert på notatet ba utvalget om innspill fra relevante aktører i løpet av vinteren og våren 2020/2021.

Innspillene har kommet inn i flere former, blant annet gjennom skriftlige innspill, møter med ulike aktører og en åpen høringskonferanse i mars 2021. Nå har utvalget gjennomgått innspillene fra første fase og innarbeidet dette i et utkast til rapport. Det er denne utkastet til rapport du nå er i ferd med å gi innspill til. Endelig rapport fra utvalget leveres til Kunnskapsdepartementet til høsten.

Fristen for innspill er 1. september.

2. 2. HVA ØNSKER VI INNSPILL PÅ?

Vi ønsker generelt innspill på innholdet i utkastet til rapporten, om det er dekkende og om det er nyansert nok. Vi setter pris på konkrete tilbakemeldinger og forslag. Vi ønsker spesielt innspill på foreløpige anbefalinger (som ennå ikke er diskutert ferdig i utvalget).

3. 3. HVEM KAN SPILLE INN?

Vi ønsker innspill fra bredden av interessenter i kunnskapssektoren. Vi oppfordrer til ett felles innspill pr organisasjon, men det er også mulig å sende inn individuelle svar eller svar på vegne store og små grupper. Vi ber om at det informeres om hvem man representerer i svaret.

4. 4. OM HØRINGSVERKTØYET

- Det er mulig å videresende skjemaet og gi både lese- og skriveadgang til andre.
- For å sende inn det endelige innspillet må du huske å trykke "lagre" og "send inn". Du vil motta en kvittering med svarene du har sendt inn.

5. 5. SPØRSMÅL OM HØRINGEN

For evt. spørsmål som gjelder revisjonsarbeidet, vennligst kontakt: Siri Lader Bruhn slb@forskningsradet.no eller Nenitha Charlotte Dagslott ncd@forskningsradet.no

6. 6. MED DITT SAMTYKKE

Ved å sende innspillene, samtykker du/dere til at vi kan behandle og samle innspillene for spesifikke formål som for eksempel i rapporter og for publisering på nettsiden.

Vi ber om dine kontaktopplysninger (navn, e-post og evt. institusjon). Vårt behandlingsgrunnlag er GDPR art. 6 (1) (e). Høringsinnspillene regnes som saksdokumenter og vil bli arkivert. [Les vår personvernerklæring](#) for mer informasjon om hvordan vi behandler dine personopplysninger.

? Til del 1: Er beskrivelsene av forskningsdata dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Delvis enig

Del 1 gir en god redegjørelse av egenskaper og definisjoner, samt sentrale utfordringer.

? Har du andre kommentarer til del 1 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

1.5 Persondata vs. data om verden for øvrig

Del 1 av rapporten kunne også tematisert hvordan andre typer data enn persondata kan ha behov for særlig vern, eksempelvis sensitive artsdata. Denne type data er inkludert i del 2 (11. Utvalgets anbefalinger).

3. Forskningsdataenes livssyklus

Forståelse for at dette er et utkast til rapporten, men oppleves noe utfordrende å kommentere på denne delen uten tilgang til selve figuren.

? Til del 2: Er innholdet i kapittelet 6. "Juridisk rammeverk for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Delvis enig

En grundig og svært nyttig gjennomgang av nasjonalt lovverk, er likevel enkelte kommentarer til innholdet.

6.1 Internasjonalt lovverk.

I innspillsrunden til rapporten ville det vært nyttig å kunne kommentere på en gjennomgang av internasjonalt lovverk, og forholdet mellom nasjonalt og internasjonalt lovverk.

6.2.1 Immaterialrettslig regelverk

«Det er verdt å merke seg at investeringene skal knytte seg til innsamlingen, kontrollen eller presentasjonen, altså arbeidet med struktureringen og sammensetningen av databasen. Investeringer i forbindelse med produksjon av data gir ikke vern.»

Her ville det være oppklarende med en presisering av hva produksjon av data innebærer, og hvordan man tolker kravet om «investeringer». Om produksjon av data er begrenset til maskinvare (sensorer, målesystemer), eller om det også inkluderer aktiviteter der data oppstår under selve innsamlingen, som eks. intervjuer. Vil forskingsinfrastruktur ikke gi eierskap til data, men informasjonssystemer bygget på toppen av infrastrukturen utløse eierskap?

6.5.1 Om eierskap til forskningsdata – kan data eies?

- *«I den grad man bruker begrepet "eie", videreføres det en viss usikkerhet til hva denne posisjonen juridisk sett innebærer.»*

Har utvalgets forslag til hvilke begreper som bør benyttes heller enn «eie»/«eierskap»?

? Er innholdet i kapittel 7. "Om lisenser og frigivelseserklæringer for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Anser innholdet å være stort sett dekkende.

7.2.1 Lisensgivers ansvar – Avklaring av rettigheter og delingsrestriksjoner.

Det vil være viktig å avklare roller for hvem som kan lisensiere og viderelisensiere data. Dette er en kompleks problemstilling, og det som er viktig er at det blir klart og forståelig definert for både ansatte og institusjoner for å unngå misforståelser rundt lisensiering av data, bruk av lisensiert data og viderelisensiering av data. Her risikerer en å støte på et minefelt for immaterielle rettigheter, særlig i forhold til punkt 6.2.1 hvis det ikke er klargjort hva som utløser eierskap til data. I tillegg til 6.2.1 vil en også støte på begrensninger i deling og lisensiering av data som stammer fra programvare hvor programvaren kan ha en kommersiell eller akademisk lisens.

? **Har du andre kommentarer til del 2 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.**

8.1 Mer lukket enn nødvendig.

- *«Siden det kan være vanskelig å forutse hva data skal brukes til når de deles åpent, gir informert samtykke bare mulighet til å dele data som inneholder personopplysninger, der datasubjektet har blitt informert eksplisitt om potensiell bruk og har samtykket til dette.»*

Her kunne det være nyttig med en presisering av hvor detaljert informasjon om potensiell bruk må være for å oppfylle kravene til informert og eksplisitt samtykke. Vil en tillatelse til mer generell gjenbruk av type «forskning» ikke tilfredsstille kravene i henhold til GDPR? Det ville også vært interessant med en nærmere redegjørelse av tilgjengeliggjøring av forskningsdata sett i lys av mulighetene for bredt samtykke etter fortalen i GDPR pkt. 33 og Helseforskningsloven § 14 som gir adgang til samtykke til nærmere bestemte «bredt definerte forskningsformål». Utvalget går kort inn på dette under rapportens punkt 6.3.1, men det ville vært interessant å si noe mer om dette i forbindelse med kapitlet om valg av lisens.

? **Til del 3: Gir innholdet i del 3 en god beskrivelse av ikke-juridiske barrierer for deling og gjenbruk av forskningsdata? Begrunn gjerne svaret.**

Helt enig

Dekkende beskrivelse, men ønsker å kommentere et sentralt punkt.

14.3 Prioriterte data for FAIR deling

«På grunn av store kostnader trengs det imidlertid en prioritering av hvilke forskningsdata som skal gjøres fullt ut FAIR, og det kan være nødvendig å sette kriterier for hvilke data som betraktes som prioriterte i en første fase.»

Det vil samtidig være store utfordringer ved å sette opp kriterier for data av spesielt stor forskningsmessig- og samfunnsmessig verdi. Erfaringsmessig er det vanskelig å forutse fremtidige behov og bruksområder for forskningsdata. Data benyttes som kjent på tvers av forskningsområder og fagfelt, og til andre områder enn tiltenk ved dannelse. Det kan pekes på eksempler innen maskinlæring hvor det benyttes data originalt tiltenkt helt andre formål, som maskinlæring av språk eller medisinske diagnoser.

En eventuell prioriteringsliste må sikres mot å ikke blir en de facto standard for hvilke data som skal gjøres FAIR, slik at både kriterier og en prioriteringer vurderes og eventuelt revideres over tid. Sektoren må rustes til å også kunne sikre ivaretagelse av forskningsdata som ikke prioriteres i en første fase. Dette innebærer resurser i institusjonene til å gjøre forskningsdata som skal gjøres tilgjengelig for videre bruk så FAIR som mulig. UH-institusjonene har et særlig ansvar for også ivareta og forvalte data fra den lange halen av forskningsdata som genereres i all forskning. Det innebærer behov for samarbeid på tvers av institusjoner om infrastrukturer for slike data i henhold til FAIR-prinsippene.

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Regjeringen og departementene"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Finansiører og virkemiddelapparatet"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Forskningsinstitusjonene"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 3 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Ingen kommentar fra instansen

Med vennlig hilsen

Mari Sundli Tveit
Administrerende direktør i Norges
forskningsråd

Dokumentet er elektronisk godkjent